

Sức sống văn hóa Khmer Nam bộ

Thứ năm, 03/11/2016 10 giờ 03 GMT+0

Bài 1: GIỮ GÌN BẢN SẮC

Từ sự quan tâm đặc biệt của Đảng, những chính sách hỗ trợ thích hợp của Nhà nước, những mái dầm tiếp tục khua nước trắng xóa tại các lễ hội đua ghe ngo, những điệu múa lâm thôn ngày càng sôi động trong những ngày lễ, Tết của đồng bào Khmer Nam bộ... Những nét văn hóa đặc sắc bấy lâu được gìn giữ và phát huy sâu rộng trong đời sống cộng đồng.

Phát triển những lễ hội đặc thù

Dọc tuyến đường đua kín người, bốn bên bờ đê không còn chỗ trống, người người chen nhau giành vị trí thật đẹp để được gần hơn với sân đua, với đôi bò... Đó là hình ảnh quen thuộc của Lễ hội Đua bò Bảy Núi tỉnh An Giang. Lần đua bò nhân lễ Sen Dolta vừa qua ở huyện Tịnh Biên là lần thứ 24 thu hút hàng ngàn người đến từ khắp các phum sóc, thôn xóm ở An Giang, Kiên Giang, Hậu Giang, Sóc Trăng... Những tiếng reo hò mừng rỡ khi đôi bò yêu thích của mình thắng cuộc và những tiếng kêu thảng thốt khi đôi bò chạy tạt ra khỏi đường đua... rất nhiều cảm xúc đan xen nhau. Theo ông Chau Kim Ba, Trưởng phòng Dân tộc huyện Tịnh Biên, lễ hội năm nay có ý nghĩa rất đặc biệt vì Hội Đua Bò Bảy Núi vừa được Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. Dường như thông tin này càng khiến lễ hội thêm cuồng nhiệt. Kết thúc ngày đua, anh Tăng Phú Lòi, ở huyện Thoại Sơn vẫn chưa chịu về, anh nói: "24 mùa đua bò vừa qua, chưa lần nào tôi vắng mặt. Tình yêu đối với hội đua bò ngày càng lớn dần trong tôi. Nhà nước đã đầu tư cho một Hội đua bò nhỏ cấp xã thành một ngày Hội đua bò qui mô như thế này, một sản phẩm văn hóa không thể thiếu trong món ăn tinh thần của người Khmer Nam bộ".

Hai cặp bò đang chạy nước rút về đích tại Hội đua Bò Bảy Núi năm 2016. Ảnh: THÀNH PHÚ

Rời ngày hội đua bò sống động, chúng tôi đến với đêm trăng huyền diệu tại Ao Bà Om, tỉnh Trà Vinh trong Lễ hội Ok-Om-Bok được Bộ Văn hóa Thể thao và Du lịch công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia năm 2014. Lễ Ok-Om-Bok là Lễ cúng trăng thường được tổ chức vào ngày 15 tháng Ka-Đất theo lịch Khmer (khoảng tháng 10 Âm lịch). Đây là dịp để đồng bào Khmer tỏ lòng biết ơn Mặt trăng- vị thần thiên nhiên đã giúp con người có những vụ mùa bội thu. Lễ cúng trăng chỉ được thực hiện khi trăng nhô lên khỏi đọt cây. Trong khi chờ trăng lên, những câu chuyện thú vị, có ý nghĩa nhân văn sâu sắc được các vị Sư sãi, Achar kể cho con cháu nghe. Và ở đó, những hoài bão cũng được giới trẻ chia sẻ với bậc cha ông của mình. Lễ vật cúng trăng đơn sơ, mộc mạc như tấm lòng của người dân ĐBSCL, là cơm dẹp, là dứa, chuối, đậu, nếp... là những gì bình thường nhất, nhưng lại gần gũi trong cuộc sống của người dân nơi đây. Tại Ao Vuông (Ao Bà Om), những bộ rễ của những cây dầu, cây sao cổ thụ quanh ao đã vươn ra khỏi đất, ánh trăng soi rọi vào tạo thành những hình độc đáo. Trăng tràn trên mặt Ao Vuông, mặt ao càng lóng lánh bởi những chiếc đèn lồng chao nhẹ theo từng đợt gió thoảng qua mặt nước... Ông Kiên Banh, Phó Giám đốc Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch tỉnh Trà Vinh cho biết, từ ngày Lễ hội Ok-Om-Bok được tỉnh tổ chức qui mô tại Ao Bà Om, đồng bào Khmer đến tham gia nhiều lắm, mọi người thực hiện nghi thức đi bộ vòng quanh ao trước khi thả đèn xuống mặt hồ nên vui và trang trọng vô cùng.

Các ghe ngo đang tập kết chuẩn bị đua ở Lễ hội đua ghe ngo tỉnh Sóc Trăng. Ảnh: LÝ THEN

Đến với Ngày hội Văn hóa Thể thao và Du lịch được tổ chức 2 năm một lần luân phiên ở các tỉnh, thành có đông đồng bào Khmer sinh sống tại ĐBSCL mới thấy được sự quan tâm của Nhà nước trong việc bảo tồn các giá trị văn hóa của đồng bào Khmer. Tại ngày hội, các môn thể thao dân gian, như đẩy gậy, kéo co... được tổ chức thi đấu sôi nổi. Các món ăn dân gian hấp dẫn thực khách trăm miền, như: bún nước lèo, bánh gừng, bánh dứa... Những buổi trình diễn trang phục, những buổi diễn Dù kê, Rôbăm... đầy ắp khán giả. Và đặc biệt, trong lễ hội này không thể thiếu phần thi đua ghe ngo sôi động, hấp dẫn, thu hút hàng ngàn người dân đến xem, đứng kín hết hai bên đường đua.

Những hỗ trợ cần thiết, kịp thời...

Trong dịp trả lời phỏng vấn của Báo Cần Thơ Khmer ngữ, bà Huỳnh Thị Sô Ma Ly, Vụ trưởng Vụ Địa phương III, Ủy ban Dân tộc Chính phủ khẳng định: Đảng, Nhà nước luôn quan tâm đầu tư bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của đồng bào Khmer thông qua các lễ hội, các công trình nghiên cứu... Bên cạnh đó là những nỗ lực của các địa phương, theo ông Lương Văn Trừ, Trưởng Ban Dân tộc TP Cần Thơ, ngoài những kế hoạch hỗ trợ đầu tư chung, thời gian qua, thành phố đã hỗ trợ kinh phí để đóng mới ghe ngo, sửa chữa tăng xá cho Chùa Settodor. Đồng thời trang bị dàn nhạc ngũ âm cho chùa Neryvone và Chùa Sanvorpôthinhen, hỗ trợ xây dựng nhà hỏa táng cho chùa Sammakimunines... Và thực hiện 2 dự án văn hóa phi vật thể là "Truyền dạy kỹ thuật cắt, may trang phục tu sĩ truyền thống, dân tộc Khmer", "Khôi phục và truyền dạy nghi thức dẫn dắt linh hồn của Achar Yuki trong lễ tang truyền thống dân tộc Khmer". Không chỉ ở TP Cần Thơ, UBND các tỉnh trong vùng đều có kế hoạch hỗ trợ xây dựng các chùa Phật giáo Nam tông Khmer xuống cấp. Tại tỉnh Hậu Giang, đồng bào Khmer ở xã Vị Thủy, huyện Vị Thủy rất phấn khởi dự Lễ kết giới Sima (khánh thành chánh điện) chùa Ô Chum Prúc Sa và nhà hỏa táng Ấp 6 xã Vị Thủy. Được tỉnh Bạc Liêu hỗ

trợ kinh phí xây dựng chánh điện, Đại đức Dương Lượng, Trụ trì Chùa Địa Chuối, cho biết: "Chùa là nơi sinh hoạt văn hóa, tín ngưỡng của đồng bào Khmer, vì vậy Nhà nước quan tâm đầu tư cho các chùa là giúp cho các chùa có đủ điều kiện để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa". Còn tại Trà Vinh, thời gian qua, tỉnh đã xây dựng 99 nhà hỏa táng ở 97 chùa Phật giáo Nam tông Khmer và 2 cụm dân cư có đông đồng bào Khmer sinh sống.

Năm 2007, Chánh điện Chùa Mahatúp (Chùa Dơi)-Di tích Lịch sử cấp quốc gia bị cháy nên tượng Phật, nội thất bên trong và mái trên của chánh điện bị thiêu rụi. Ngay sau đó, Nhà nước đã đầu tư trên 2,8 tỉ đồng để phục dựng lại chánh điện. Trước khi bị cháy, chánh điện Chùa Dơi được đánh giá là một trong những chánh điện của 92 ngôi chùa Phật giáo Nam tông Khmer trong tỉnh Sóc Trăng có kiến trúc hoa văn đặc sắc. Theo Đại đức Lâm Tú Linh, Phó Trụ trì Chùa Dơi, sau khi phục dựng, chánh điện vẫn giữ được những nét kiến trúc cũ và trở nên lộng lẫy bởi bàn tay của những người thợ Khmer tài hoa. Cũng ở Sóc Trăng, lễ hội đua ghe ngo được tổ chức 2 năm một lần với hàng ngàn khán giả đến xem và cổ vũ. Ông Lý Sóc Kha, Phó Trưởng ban Dân tộc tỉnh Sóc Trăng cho biết, tỉnh đã hỗ trợ cho hầu hết các chùa trên địa bàn đóng mới các ghe

Thời gian qua, thực hiện Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII “Về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc” và Nghị quyết 33 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI “Về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng theo yêu cầu phát triển bền vững của đất nước”, các tỉnh, thành có đông đồng bào dân tộc Khmer sinh sống ở ĐBSCL đã xây dựng những kế hoạch hỗ trợ phù hợp nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của đồng bào Khmer. Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng tiếp tục khẳng định “Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, con người Việt Nam phát triển toàn diện đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước và bảo vệ vững chắc Tổ quốc xã hội chủ nghĩa”. Đây là những nền tảng, định hướng quan trọng để gìn giữ và phát huy các giá trị văn hóa của đồng bào Khmer hòa vào nền văn hóa Việt Nam đậm đà bản sắc dân tộc trong giai đoạn mới.

ngo để thành lập đội đua. Nhờ vậy, phong trào đua ghe ở Sóc Trăng phát triển rất mạnh. Ông Lâm Vĩnh Phương, Phó Giám đốc Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch tỉnh Sóc Trăng, nói thêm: "Sóc Trăng có trên 30% đồng bào Khmer sinh sống. Việc bảo tồn các giá trị văn hóa được quan tâm thực hiện thông qua các hội diễn nghệ thuật quần chúng, trang bị dàn nhạc ngũ âm, trống Săđăm... Đồng thời, tỉnh đã cùng người dân khôi phục lại những lễ hội truyền thống, như: Lễ cúng trăng, thả đèn nước (Lôi Protip), ghe khe hau...".

Bên cạnh các Chương trình, dự án hỗ trợ đời sống vật chất cho đồng bào Khmer, Nhà nước còn quan tâm sâu sắc đến việc bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống, tạo điều kiện tốt nhất để đồng bào phát huy các giá trị văn hóa đặc sắc này, góp phần làm phong phú thêm đời sống tinh thần của bà con.

Bài 2: NHỮNG NGƯỜI TRUYỀN LỬA